

Posudek na diplomovou práci Kateřiny Stiborové s názvem „Mezigenerační vlivy na utváření čtenářství v mezinárodním srovnání“

Předkládaná diplomová práce vykazuje ve všech hodnocených oblastech vysokou úroveň zpracování. Po **formální stránce** je psána mimořádně kultivovaným a čtivým jazykem bez většího množství gramatických a stylistických problémů.

Z **hlediska věcného** se dominantně zabývá méně probádaným tématem čtenářství dospělých jedinců, nikoliv daleko více prozkoumaným tématem čtenářství dětí a mládeže. Také to by mělo být vyzdviženo. Kromě toho autorka v závěru ukazuje na další možné a inspirativní směry budoucího výzkumu tohoto relativně nového tématu (navrhuje například longitudinální výzkumný design).

Dále práce ve své první komponentně vychází ze sekundární analýzy kvantitativních dat, tedy v případě mezinárodního srovnání čtenářství (PIAAC, 2012). Nicméně druhá část práce orientující se na české čtenářství a jeho mezi-generační reprodukce vychází z **primárního zpracování dat** (CSDA Research, SoÚ AV ČR, 2017). Práce s primárními a aktuálními daty není pro potřeby diplomových prací tolik běžná a také to by mělo být vyzdviženo.

Z hlediska **metodologie** jsou jádrem analýzy regresní modely mnohorozměrné lineární regrese, kde je závislou proměnnou frekvence čtení knih ve volném čase. Také toto by mělo být vyzdviženo, autorka se nespokojí s popisnými a jednoduchými statistikami (např. kontingenční tabulky), ale používá relativně sofistikované metody statistické analýzy dat, které jsou ostatně jako jediné vhodné pro zodpovězení základních výzkumných otázek a hypotéz.

Věcné **výsledky práce jsou netriviální** a jsou také dobře provázány s vhodně vybranými teoretickými východisky (teorie kulturní reprodukce). Tyto dva hlavní cíle práce přitom byly:

1. V mezinárodním pohledu srovnat čtenářství v jednotlivých evropských zemích a na základě toho prozkoumat jeho případnou socio-demografickou a kulturně-institucionální podmíněnost. Pět výsledných typů či klastrů zemí odhalených autorkou bylo: „sever“, „jih“, „západ“, „střed/východ“ a Česká republika sledovaná samostatně a také se vymykající jednoznačnému zařazení do výše uvedených typů. Nejvíce dospělí čtou ve Skandinávii, nicméně síla vlivu výše vzdělání rodičů na čtenářství potomků ve všech typech zemí dominuje. Autorka tedy nenašla žádný rozdíl ve čtenářství, který by byl vysvětlitelný primárně institucionálním či kulturním prostředím daných zemí (respektive interakcí mezi vzděláním rodičů a tímto širším společenským kontextem). Česká republika se nicméně vymyká vysokou mírou čtenářství. Autorka pak nabízí různé možné interpretace jdoucí za samotná data (vliv husté sítě knihoven, čtenářská tradice etablovaná od národního obrození).
2. Podrobně prozkoumat vznik čtenářství v rodině, tedy předávání této kulturní praktiky mezi generacemi. Autorka zde přitom vychází z teorie kulturní reprodukce, která předpokládá zakotvení socio-kulturních praktik v socio-ekonomických nerovnostech a jejich mezi-generační přenos během rodinné či primární socializace. Dochází k závěru, že nepřímý (či zprostředkovaný) vliv má na čtenářství výše vzdělání rodičů. Avšak vliv přímý a nezprostředkovaný má tzv. pro-čtenářské rodinné klima (podporuje přímo čtenářský zájem a dovednosti – předčítání knih, povídání si o knihách a četbě). Kromě toho autorka konstatuje, že rodina má daleko výraznější vliv

než škola a školní vzdělávání (předškolní věk je totiž pro osvojení si čtenářství nejdůležitější).

Práci hodnotím jako **výbornou**.

Karel Černý, Ph.D
V Praze, 16. 1. 2017